
Ko e Lisi Palani Tu'unga Malu

Ko e lisi ko 'ení, 'oku hā atu ai e ngaahi fakakaukau fekau'aki mo e ngaahi founa te ke malu ai mo ho'o fānaú. 'Oku lava pe ke ke ma'u ha tokoni mo ha fale'i ki hano fa'ufa'u ha palani ke ne haofaki'i ko e 'o fakatatau ki ho tūkungá.

Malu 'i 'api

- 'Oku 'I ai nai hao kaungā'api 'okú ke 'ilo mo falala ki ai, te ke lava 'o kole ke nau fetu'utaki ki he kau polisi, 'i ha taimi te nau fanongo ai ki ha fakamamahi?
- 'Oku 'iai nai ha tokotaha tokoni te ke lava 'o talanoa ki ai fekau'aki mo e me'a 'oku hokó?
- Ka fiema'u ke ke mavahe, te ke 'alú ki fē? Ki ho kaungā'api, ki hao kaungāme'a, pe ko ha fakataha'anga fakakolo?
- Kuó ke ma'u 'a e ngaahi fika telefoni mahu'ingá, 'o fa'o 'i ho'o ualeti pe peesi? Hangē ko e telefoni ki he tekisi; potungāue tokoni'i e faingata'a'ia (Crisis Service) mo e kau polisi?
- 'Okú ke maheni mo e Daisy App? Na'e fa'u ia 'e he 1800 Respect, 'oku 'I ai e ngaahi tokoni mo e fale'i fakalotofonua.
- 'Oku malava nai ke to e 'I ai mo ha telefoni to'oto'o kuo 'osi mau ai ha kulētiti, te ke lava pē ke fetu'utaki ai ki he kau ngāue tokoni 'o 'ikai lava ke muimui'i?
- 'Okú ke 'ilo ki he ngaahi founa te ne malu'i ko e 'i he opé?
- Kuó ke talanoa mo e fānaú, fekau'aki mo e founa te nau kei malu ai 'o hangē, ko 'enau 'alu ki loki ke fakamama'o mei he tokotaha fakamamahi? 'Oku nau 'ilo 'a e founa ke fetu'utaki ai ki he kau polisi? 'Oku 'I ai ha taha falala'anga te nau lava 'o talanoa ki ai 'I he ako/sipoti/fāмили/siasi?

Ko e ngaahi founa te ne ala malu'i ko e 'i 'api:

'O ka hoko ha felau'aki, fakamama'o he vave taha mei he ngaahi feitu'u 'oku tu'u fakatu'utāmaki, 'o hangē ko peito mo e falemālōlō /falekaukau.

'Ai ha'o kouti (faka'ilonga fakapulipuli) mo e kakai 'okú ke falala ki ai, ke nau 'ilo 'a e taimi ke nau fetu'utaki ai ki he kau polisi, pe ko hono vakai atu koé; 'o hangē ko ha'o tohi atu ha ki'i fakatātā, pe ko hono tuku mo'ui pe 'a e maama 'i mu'á.

Fa'o ha kato fakahaofi fakavavevave, pea 'ai mo ha'o palani, 'o teuteu ki hao fakahaofi 'o ka fiema'u. 'Oua 'e tau ho'o me'alele 'i he tau'anga me'alelé, kae tau pē ki hala. 'E vave ange ai ho'o 'alu, pea 'e faingata'a ange mo hano feinga ke ta'ofi koe 'i ha taimi 'okú ke fiema'u ai ke ke mavahe fakavavevave.

Fa'u ha Palani ke Mavahe

- 'Okú ke 'ilo 'a e founa vave taha ke mavahe ai mei falé?
- 'Oku 'I ai ha kato teuteu ki ha'o hola, kuo mau ai e ngaahi kī, sēniti mo e ngaahi naunau mahu'inga 'o hangē ko e paasipooti? 'Oku lava ke fufuu'i pē 'i 'api, pe ko hano 'ave 'o tuku ki ha kaungāme'a, pe ko ha fāмили 'okú ke falala ki ai.
- Te ke lava nai 'o 'ai ke 'ilo'i 'e ha taha 'oku ke falala ki ai, 'a ho'o palani ko ia ke mavahé, pea ke lava foki 'o telefoni kiate kinautolu, kapau 'e fiema'u ke ke mavahe fakavavevave? Te ke lava 'o faka'aonga'i ha kouti ('o hangē ko ia ne fakamatala'i 'i 'olungá) kapau 'oku fiema'u ha tokoni fakavavevave.
- Kapau 'okú ke hoha'a 'i hono tuku ho'o ki'i monumanu pusiaki, 'oku 'i ai 'a e polokalama 'a e RSPCA 'oku ui ko e (Mohenga malu ma'a e monumanu pusiaki) te nau ala tokoni atu ai.

- 'Oku 'ilo 'e he fānau 'a e palani? 'Oku nau 'ilo nai 'a e me'a ke nau fai, mo e founa kuó ke palani'i ki ho'omou malú?
- Kuó ke fetu'utaki nai mo e kautaha tokoni fakakolo ki he fakamamahi 'i 'api, (Family Violence Support Service) ke tokoni 'i hono palani ke malu ho'o mavahé? 'Oku nau lava 'o tokoni ki ha nofo'anga, pa'anga mo ha ngaahi me'a kehe pē felave'i mo ho'omou malú.

Malu hili 'a e mavahé

- Kuó ke talanoa nai ki he kautaha Family Violence Service pe ko ha loea 'o fekumi ki ha founa ke malu'i ai koe mo ho'o fanaú?
- Kuó ke talanoa ki he ako'anga/sipoti 'a e fānau etc ke nau 'ilo'i 'a e tokotaha fakamamahi, pea mo 'ene ta'e falala'angá, peá ke nau fetu'utaki foki ki he kau polisi, 'o kapau te ne 'alu atu ki he feohi'anga ko iá.
- Kuó ke vakai'i nai ha founa, te ke lava 'o fakatupulekina ai ho'o malu 'i 'api? 'O hangē ko e ngaahi maama tu'a, matapā malu'i, pe ko ha 'ū me'afaitaa?
- Kuó ke fakakaukau nai ke liliu ho'o fika telefoni, 'o tauhi pē ia kiate koe? Ko hono ngāue'aki 'o e 'imeili, 'i he fiema'u fetu'utaki mo e tokotaha fakamamahi, 'oku faingofua ai hono tauhi 'a e lēkooti fetalanoa'aki.
- Ko e hā ho'o me'a 'e fai 'o kapau te ke sio ki he tokotaha fakamamahi, 'i he feitu'u fakapule'angá? Feinga ke ke nofo ma'u pē 'i he feitu'u 'oku tokolahi ai e kakai.
- 'Oku 'l ai ha'o ngaahi founa anga maheni te ke lava 'o liliu? 'O hangē ko e feitu'u mo e taimi 'oku fa'a fai ai ho'o sōpingi/fakataú, pē ko e founa ho'o 'alu ki he ngāué?

Ko fe'ia 'i he ngaahi fakakaukau ko 'ení, 'oku 'aonga kiate koe 'i he taimi ní?

-

Ko hai ho'o kakai mahu'inga taha ke fetu'utaki ki ai?

1. Family or friend- Fāмили pe ko e maheni
2. Crisis Service- Tokoni 'i he faingata'a
3. 000

Kapau 'okú ke fiema'u ha to e tokoni fekau'aki mo hono fakakakato ho'o palani malu'í, peá te ke lava 'o fetu'utaki ki he ngaahi ngāue'anga tokoni ko ení:

Fetu'utaki ki he - Multicultural Centre Against Family Violence - 1800 755 988

1800 Respect -1800 737 732

Safe Steps - 1800 015 188

Te ke lava pē 'o kole ki ha fakatonulea 'o 'ikai 'eke atu ha totongi kia koe.